

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Nicolai Svsii E Societate Iesv Opvscvla Litteraria

Suys, Nicolas

Antverpiae, 1620

XIII. Quid de iis, qui sola Ciceronis verba admittunt, censendum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69342](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69342)

CAPVT XIII.

Quid de iis, qui sola Ciceronis verba admittunt, censendum.

Quid enim aliud:

O imitatores seruum pecus!

Polit.

Nulli enim magis Ciceroni repugnant, quàm hi Ciceroniani. Quod quidem vt vel ipsis folijs radijs clarissimè depingam, nihil opus est, vt cuiusquã alterius auctoritatem accersam; accersam tamen Politiani: qui inter primos Ciceronis mimum & laruã eruditorum scholis exigere conatus est. *Sapè enim hoc vsu venit, & quidem cū magno meo interdum vel risu vel stomacho; vt illa ipsa in nostris scriptis potissimùm reprehenderent, quæ in bonis emendatisq; Ciceronis exemplaribus reperirentur; cū tamen ipsi voces omnino barbaras pro Ciceronianis vsurparent. Quas videlicet excusores isti nouorum librorum Teutones peruersissimè aliquando effinxissent. Sunt ea vera quidem, sed minimè tamen scripta politioribus. Batanas aures quærunt, & nares Bœotias. Illud scire velim imprimis, an oratorem eum meritò vocemus Ciceronianum, qui de quacunque re propositâ grauiter & ornatè disceptare possit? Quid ambigimus? Talem eum describit Cicero libris de Oratore, & sexcenties propè idem ingeminat eruditissimo*

simo

simo Rhetoricorum librorum commentario. Produc igitur hunc ex Ciceronis scholâ, vi-
 rum, si fas dicere, cœlitus delapsus, & in di-
 cendo Deum; non ex Coracis nido declama-
 tores molestos: quot ille verbis vti cogetur,
 quæ nunquam Ciceroni in mentem vene-
 runt; & venissent tamen, si de iisdem rebus
 differendum fuisset? Prohibe hunc militiæ
 verba de Vegetio sumere: agriculturæ de Var-
 rone, & Catone: architecturæ de Vitruuio:
 medicinæ de Celso: philosophiæ de scholis
 non nulla: aliarum rerum ab aliis vocabula,
 an non Rhetoricam artem scripseris, qualem
 Cleanthes olim, & Chrysippus, sic (Ciceronis *Cicero.*
 verba sunt) vt si quis obmutescere concupierit, nihil
 aliud legat? Quid, vt cæterarum artium instru-
 menta præteream, an ea nomina telorum,
 gladiatorum, iaculorum frustra sunt, quæ Agel- *Agell. l.*
 lius lib. 10. cap. 21. concessit? aut eadem Lati- *10. cat.*
 na non sunt, quia pleraque Ciceronis non
 sunt? Præclare meo iudicio integerrimus sa-
 pientissimusque Campianus: *Verbum recipio Caro-*
 nullum, quod non ille recepisset; multa autem ad- *piannus.*
 mitto, quæ ille non protulerit, prolaturus sine dubio, si
 tulisset occasio. An ego dubitem, qui vir grauis & sa-
 piens, pertractans philosophica, voces conuenientes
 fecerit, idq; vt augetet linguam Latinam; sicut ipse
 affirmat: idem si de agriculturâ fusiùs disputasset,
 plurima dixisset cum Varrone, Catone, Columellâ:
 præsertim cum in vno libello de Senectute, & OC-

CATVM, & OCCATIO, & ARISTÆ, & ACI-
 NVS VINACEVS, & REPASTINATIO, &
 CONSITIO, & POMARIA leguntur: alibi apud
 hunc nusquam? Quid? qui semel de Legibus, VIR-
 GETA nominavit: semel ad Q. fratrem, SILVAM
 VIRIDICATAM: semel de Fato, MVLIERO-
 SVM: semel in Tusculanis, MVLTIPlicABI-
 LEM: semel in Paradoxis, MVTILVM: semel in epi-
 stolis, SPORTELLAS, & ARTOLAGANOS: se-
 mel ad Atticum, DIÆTICVLAM: semel de Vni-
 uersitate, DIVIDVVM: semel in Verrem, DIVA-
 RICARI: semel de Naturâ deorum, VITICV-
 LAS: ille non eiusdem generis alia prodidisset, si vel
 sapius, vel copiosius talia differuisset? Quid si recu-
 perari possent ipsius volumina de Repub. quæ excide-
 runt, an non suppeditarent bona vocabula, quæ ta-
 men nullus adhuc Nizolius in reliquo Cicerone
 viderit? Cuius rei coniecturam ex eo capio, quod in
 Somnio Scipionis, & EXTIMVM GLOBVM, &
 STËLLIFERVM CÆLVM, & IMMOBILEM
 TERRAM, & LVNAREM CVRSVM reperio:
 quæ non reperissem, nisi hoc fragmentum ex illius
 sexto de Rep. superesset. Non igitur linguam Cice-
 ronem, quæ multa reticuit; non fortunam temporum,
 quæ multa perdidit: sed Ciceronem ipsum facio cen-
 sorem & iudicem dictionum. Sic loquar, ut ipse lo-
 quebatur, & paratus erat loqui. Amplector ad-
 mirabile huius viri iudicium, quem iam cælo
 perfrui maturè quidem meritis suis; nimium
 præcipiti nobis fato boni fatentur omnes.

Itane;

Itane, ô Anglia, aureum hoc eloquentiæ flumen tibi inuidisti: & virum innocētissimum, hoc vno scelere reūm, quòd scelestus esse nollet, in crucem egisti? Plorabat religio, cū vindicem suum triplici velut morte, laqueo, ferro, flammâ per immanissimam barbariem excarnificari videret: meminerat nunquam eum pietatis immemorem vixisse: nihil scripsisse vnquam, quod non illam spiraret viuaciū. Audite, si lubet, etiam in hanc oratorum arenam sub pietatis titulo prodeuntem: Nempe (eius hæc sunt) apud Ciceronem *PER-* *Cam-*
PESSIO, non *PASSIO* inuenitur: num propterea *pianus.*
Christiani non audebimus CHRISTIPASSIO-
NEM totidem literis & syllabis enuntiare? Per me
quidem potius in Tiberim omnia Ciceronis opera
proiciantur, quàm huius vnius dicti iuncula iactura
fiat. Quare? Sic enim increbuit iam significatio rei
sanctissimæ & maximæ, vt non sit tutum abolere.
Idem existimo de POENITENTIA, quæ fortiū
& valentiū Ecclesia Catholica sensum loquitur,
quàm Resipiscentia: quæ mihi videtur non solū re
infirmior, sed sono etiam durior. Iam verò, quis ne-
sciat SACRAMENTVM apud illos Ethnicos non
idem significasse, quod hodie apud Christianos? Aut
VETVS NOVVMQVE TESTAMENTVM, ex
talium auctorum sententiâ, pro Bibliis accipi non
posse. Quid ergo? Nomen antiquabimus? Consensio
fidelium, & verbi religio vetat. Hæc magno Cam-
piano data sunt. Atque vt eò, vnde digressi
sumus,

sumus, redeamus, nemo magis dilucidè scribit non solius Ciceronis verba in oratione locum sibi arrogare fas esse, cæteraque proteruius extrudere, & suis quasi laribus ac focis spoliare, quàm ipsemet Cicero. Qui non vnius alicuius orationes proponit, ex quibus latinitatem hauriamus, sed nec omnium quidem oratorum vni satis putat omnes; Poëtas aduocat, & Grammaticos, & quidquid vt bene scripsit, sic benè etiam dicere docuit. *Prætereamus*, inquit, igitur præcepta latinè loquendi, quæ puerilis doctrina tradit, & subtilior cognitio ac ratio litterarum alit, aut consuetudo sermonis quotidiani ac domestici libri confirmât, & lectio veterum oratorum & poëtarum. Tanti mihi Cicero est, vt eadem de re dicentem sæpius audire libeat: Sed omnis loquendi elegantia, quam expolitur scientiâ litterarum; tamen augetur legendis oratoribus & poëtis: sunt enim illi veteres, qui ornare nondum poterant ea, quæ dicebant, omnes propè præclare locuti. Quorum sermone assuesciti qui erunt, ne cupientes quidem poterunt loqui, nisi latinè. Iterum vides poëtas ad oratorios ludos adduci; idque à Cicerone factum vides & hoc consideratius attendis: Quorum sermone assuesciti qui erunt, ne cupientes quidem poterunt loqui, nisi latinè? Vi & his historicos adiungere? An non fatetur Antonius, id est Cicero, orationem suam ex historiâ colorari? *Ipsam dabo. Quid ergo est? Fateor aliquid tamen.* *Vt.*

Lib. 3.

de Orat.

Lib. 3.

Cic. 2.

de Orat.

Vt cum in sole ambulem, etiamsi aliam ob causam ambulem, fieri naturâ tamen, vt colorer: sic cum istos libros ad Misenum (nam Romæ vix licet) studiosius legerim, sentio orationem meam illorum cantu quasi colorari. Quid Quintilianum proferam, cuius longissimè diducta de poëtis, historicis, oratoribus studiosè & operosè legendis commentatio? Quis non animaduertit, si ab vno Cicerone verba petamus, aut alienè multa nobis enuntianda fore, aut ne in eadem sapiùs relabamur, ad elumbem quandam atque exsanguem, siue omni propè vitâ siue animâ inanem ac pudendam gracilitatem redigendos esse? Plerumque enim nobis, non vnâ vice, aliis aliisque in causis effendum, quod ipse aut semel dixit, aut nunquam. Quorsum verò idem ille in Bruto eos, *In Bruto* qui latinè locuti fuerunt vel inculpatè plurimum, vel laudatè toties designat, nisi vt ab iis latinè loqui discamus? Ab hac re L. Furij Philii laus: ab eadem Titi Flamini, Lucii Scipionis, Q. Catuli, Scauri, Auli Gabinii, L. Crassi, M. Herennii, Sisennæ, Domitii, Cæsaris: quos laudare noluisset, si vitandos arbitratus esset. Quæ tamen omnia sic dicta sint, vt primum Cicero locum obtineat. Placet enim illud viri eruditi pariter ac sapientis, in epistolâ ad filium scriptâ, *Legendos Demosthenem & Ciceronem: tum ita, vt quisque esset Demostheni ac Ciceroni simillimus.* An iam amplius a-

liquid requiris? Etiam illud placet, Cicero-
 nis potius verba, quàm alterius adsciscen-
 da: nisi aut non infamis vtilitas, aut ge-
 nerosa quædam dignitas alibi te delectum
 instituere consuluerit. Satis superque de-
 monstrasse mihi videor, non vnus Cicero-
 nis peculio incumbendum esse: illud iam
 in quæstionem vocari posset, an omnia Ci-
 ceronis probanda sint: nihilque suspectum
 esse debeat, quod ex illius thesauro prola-
 tum agnoscimus. Quasi verò tantus ille
 deus, & dijs maior omnibus (nam & ipso
 auctore dij peccare possunt, & pœnitere)
 vt nulli errori obuius nubes ac cælos vl-
 tra attollatur, ac Iouis capiti imponatur su-
 perior. Non ita Asinius Gallus, & Largus Licinius
 (cuius liber etiam circumfertur arroganti titulo
 Ciceromastix) non ita iudicarunt, quin & scribere
 ausi fuerunt M. Ciceronem parum integrè, atque
 improprie, atque inconsideratè locutum. Inter cæ-
 tera & illud reprehendunt quod pro M. Cælio scri-
 psit: Nam quod obiectum est de pudicitia: quodque
 omnium accusatorum non criminibus, sed vocibus
 maledictisque celebratum est, id nunquam tam acer-
 bè feret M. Cælius, vt eum pœniteat non deformem
 esse natum. Non existimant enim verbo proprio v-
 sum esse Tullium, quod ait, PŒNITEAT: atque id
 propè ineptum esse dicunt. Nam pœnitere, inquiunt,
 tum dicere solemus, cum quæ ipsi fecimus, aut quæ de
 nostrâ voluntate, nostroque consilio facta sunt, ea no-
 bis

Agell. l.
 17. c. 1.

Cic. pro
 M. Cæ-
 lio.

bis p̄st̄ incipiunt displicere, sententiamq̄ in iis no-
 stram demutamus. Neminem autem recte ita loqui,
 p̄nitere sese quod natus sit, aut p̄nitere quod
 mortalis sit, aut quod ex offenso forte vulneratoq̄
 corpore dolorem sentiat: quando istiusmodi rerum
 nec consilium sit nostrum, nec arbitrium; sed ea in-
 gratis in corporibus nostris, vi ac necessitate natura
 nobis accidant. Sicut herclè, inquiunt, non volunta-
 riū fuit M. Calio, quali formā nasceretur, cuius eum
 dixit non p̄nitere: tanquam in eā causā res esset, vt
 rationem caperet p̄nitendi. Hæc Agellius Ci-
 ceronis acerrimus vigilantissimusque patro-
 nus accusatorum, aut præuaricatorum po-
 tius, in illius eloquentiam languido brachio
 coniecta tela, nullā formidine excipere co-
 natur & contemnere. Quid verò si for-
 tissimus ille & acutissimus Philosophorum

Seneca
l. 22. ep.
apud A-
gell. l.
12. c. 2

Seneca impetum faciat? quod se recipiet?
 aut quod scutum opponet? Negat hîc Ci-
 ceronem purioris vbiq̄ monetæ voces v-
 surpasse: negat satis castè ab eo dictum lib.
 de Republica: *Menelao Laconi fuit suauilo-*
quens iucunditas: negat dictum alibi satis in-
 tegrè, *Breuiloquentiam in dicendo*. Negat ita-
 que Gallus, & Largus, negat Seneca Cice-
 ronem sine prouocatione magistratum ge-
 rere: noluit quidquid ipse dixerit, de tri-
 pode oraculum esse: vt nemo non inter-
 dum dormitet, ita & Ciceronem aut dor-
 mitare, aut etiam dormire frequentius;

nec minùs cultum solummodo esse, sed etiam sordidum, & vitiosis dictionibus contaminatum stylum. Ego verò Ciceroni hanc calumniam impingere nolim. Illud itaque fateor, cur eius verbis omnibus tutò fruisçì non possimus, reperire omnino nihil; saltem quod alicuius momenti aut ponderis censeri possit. Erat enim Agellio teste verborum diligentissimus: is erat, quem frustra obluctante inuidiâ, eò prouexit dicendi virtus, ut Fabio teste, iam non hominis hoc nomen, sed eloquentiæ videatur. At enim, inquires, ipsemet se reum agnoscit. Ad Atticum scribens fatetur se errasse lib. 1. de Orat. dum ait: *Vt enim incitato nauigio cum remiges inhibuerunt, retinet tamen ipsa nauis motum & cursum suum, intermisso impetu cursuq; remorum.* Fatetur, inquam se errasse hæc Attico mandans. **INHIBERE** illud tuum, quod valdè mihi arriserat, vehementer displicet. est enim verbum totum nauticum. quanquam id quidem sciebam: sed arbitrabar sustineri remos, cum inhibere essent remiges iussi. Id non esse eiusmodi didici heri, cum ad villam nostram nauis appelleretur. Non enim sustinent, sed alio modo remigant. Id ab ἐπιχῆς remotissimum est. Quare facies, ut ita sit in libro, quemadmodum fuit. Dices hoc idem Varroni, nisi fortè mutauit. Labet cum Cicerone iocari: nouum crimen, atque ante hunc diem inauditum! Quasi verò eb vnam voculam minùs propriè vsurpatam

inter

Fabius.

Cic. ad Attic.

Lib. 13. epist. 21.

inter ærarios Cicero referendus. Quin potius ob diligentiam eiusdem corrigendæ, maiori in pretio habendus. Id sanè affirmare quis dubitauerit? Si vir ille post tantum studium non scripserit quæ tuto legi possint, desperandum omnino de orationis puritate consequendâ, ad quam tamen tot, tam variæ grauissimorum virorum lucubrationes tam grauiter, tam improbè, si liceat dicere, omni animi corporisque contentione adspirant atque anhelant. Illud nihilominus prudentes faciliè animaduertunt non vnius alicuius dictiunculæ nequitia insignia magnorum virorum volumina aut proscriptionem mereri, aut capitis accersi debere: cum nec Cicero quidem omnino xâ carere potuerit. Multò verò & illud magis, non temerè indictâ præsertim causâ alicuius in scribendo flagitij condemnandos esse, qui reip. litterariæ suo studio & labore gloriam amplificare connituntur, si quid in ijs occurrat, quod aliter proferendum esse iudicamus. Magna interdum controuersia etiam de rebus non magnis. Quis credat illos omnis eloquentiæ ac sapientiæ principes iudicare vix potuisse, an Tertio scribi posset, an Tertium cōsul. *Quod de Pompeio, inquit Agellius, Varro breuiter & subobscurè dixit, Tyro Tullius Ciceronis libertus in epistolâ quadam enarratiuè scripsit ad hunc ferè modum. Cùm Pompeius, inquit, ad eam Victoria dedicaturus foret, cuius*

Agell.
Tyro
Tullius

gradus

gradus vice theatri essent, nomenq; eius & honores inscriberentur, quæri coeptum est, vtrum CONSUL TERTIO inscribendum esset, an TERTIVM. Eam rem Pompeius exquisitissimè retulit ad doctissimos ciuitatis. Cumq; dissentiretur, & pars TERTIO; alij TERTIVM scribendum contenderent; rogauit, inquit, Ciceronem Pompeius, vt quod ei rectius videretur, scribi iuberet. Tum Ciceronem iudicare de viris doctis veritum esse; ne quorum opinionem improbasset, ipsos videretur improbasse. Persuasit igitur Pompeio, vt neque TERTIO, neque TERTIVM scriberetur; sed ad secundum vsque T fierent litteræ, TERT. vt verbo non perscripto res quidem demonstraretur, sed dictio tamen ambigua verbi lateret. Id autem quod & Varro & Tyro dixerunt, in eodem nunc theatro non est ita scriptum. Nam cum multis annis postea scena, quæ procciderat, resecta esset, numerus tertij consulatus, non vti initio prioribus litteris TERT. sed tribus tantum lineolis III. incisus significatus est. Tantum est orbem terrarum subegisse, & famam sui nominis omnem æternitatem complexum esse, vt demum magno labore, nullo operæ pretio anxie requiras, tertione an tertium consul & saxo inscribaris & caudici. Plus mehercule sudoris Pompeium insumpsisse arbitror, dum quærit hac an illam uoculam consulatus ipsius consignetur, quam dum tribus consulatibus tres iungit triumphos. Verum iam satis omnino verborum est, & quidem priorum, aliò me transferam, vbi prius Cice-

Ciceroni me purgauero, aut Ciceronianis, non ab iis alienus; sed fortè suspectior. Itaque ex animi mei sententia hæc me Quintiliani recitare confirmo, vel Iouè lapide coram, aut meliore potius, quod colimus, numine. M. Tullium non illum habemus Euphranorem circa plurimum artium species præstantem, sed in omnibus, quæ in vnoquoque laudantur, eminentissimum. Quem tamen & suorum homines temporum in cessere audebāt, vt tumidiorem & Asiaticum & redūdantem, & in repetitionibus nimium, & in salibus aliquando frigidum, & in compositione fractum, exultatem ac pænè, quod procul absit, viro molliorè. Postea verò, quàm triumvirali proscriptione cōsumptus est, passim, qui oderāt, qui inuidebant, qui æmulabantur, adulatores etiam præsentis potentia, non responsurum inuasērunt. Ille tamē, qui ieiunus à quibusdam & aridus habetur, non aliter ab ipsis inimicis malè audire, quàm nimis floribus, & ingenij affluentiā potuit. Falsum vtrumque, sed tamen illa mentiendi propior occasio. Præcipuè autem presserūt eum, qui videri Atticorum imitatores concupiēraūt. Hæc manus quasi quibusdam sacris initiata, vt alienigenam, & virum superstitiosum, deuinctumque illis legibus insequatur. Vnde nunc quoque aridi & exsuccis, & exsanguis (hi sunt enim, qui suæ imbecillitati sanitatis appellationē, quæ est maxime

ximè contraria, obtédant) quia clariorē vim eloquentiæ, velut solē ferre non possunt, umbrā magni nominis delitescunt. Quibus quia multa, & pluribus locis Cicero ipse respōdit, tutior mihi de hoc differendi breuitas erit.

C A P V T X I V .

De verbis translatis.

Multum quidem est, & eximie cuiusdam industria ac felicitatis, omnem in verbis culpam euitasse; neque illud tamen oratoremp perficit. *Cicero.* Sed (vt cum Cicerone loquar) cum ad hanc elegantiam verborum Latinorum, quæ etiamsi orator non sis, & sis ingenuus ciuis Romanus, tamen necessaria est, adiungit illa oratoria ornamenta dicendi, tum videtur, tanquam tabulas bene pictas collocare in bono lumine. Viderunt id primi Cato, Galba, & qui eadem ætate floruerunt dicendo: accuratiùs deinde arctiusque complexi sunt, qui priores non tantum eloquentiæ diuinâ quadam præstantiâ assecuti sunt; sed multo post se interuallo reliquerunt: donec, non, vt stellas in cælo artificiosè suis spatijs, & certis quasi locorum dissidijs hæc troporum figurarumque sidera dirimere, ac digesta componere cœperunt; sed denso agmine in vnum velut chaos cōpingere. Quod certè futurum aliquando Ciceronem iam olim